Slesvigland – en dansk kulturoffensiv? 3. del

Slesvigland er blevet digitaliseret og lagt ud på Forskningsafdelingens hjemmeside, dcbib.dk/forskningsafdelingen. I den anledning har Mogens Rostgaard Nissen skrevet tre kronikker om tidsskriftets tidlige historie. I kronikkene tirsdag og onsdag blev baggrunden for tidsskriftets start beskrevet, og dagens kronik behandler reaktionerne, efter at de første numre var udkommet.

Af Mogens Rostgaard Nissen

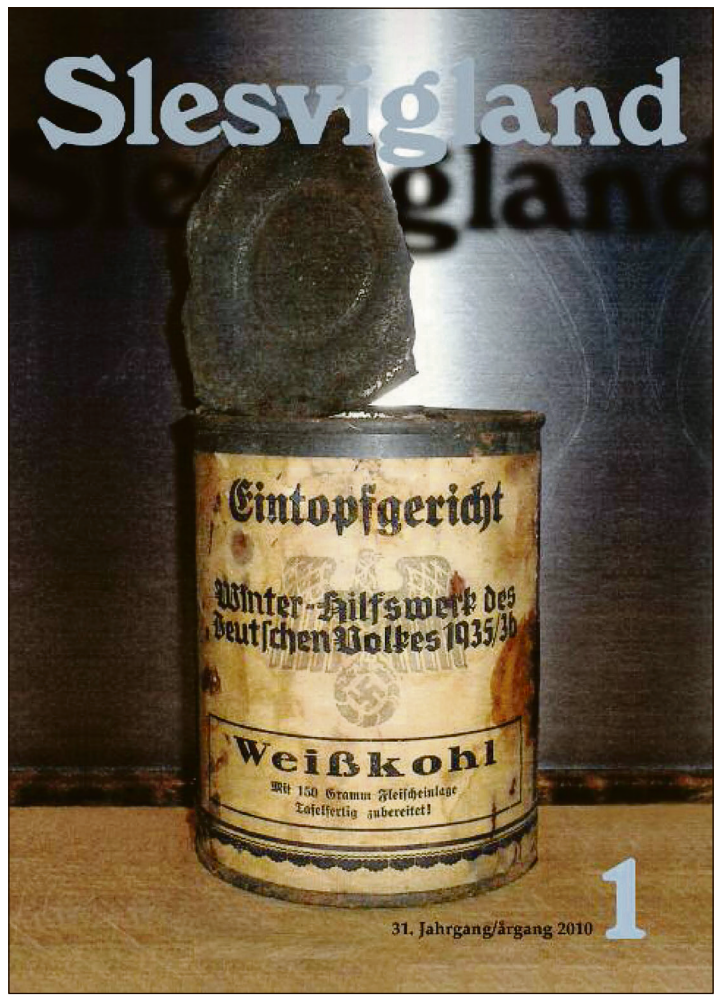

Det sidste nummer af Slesvigland, der udkom i 2010.
(Kilde Forskningsafdelingen ved Dansk Bibliotek i Sydslesvig)

SLESVIGLAND

I marts 1980 udkom Slesvigland for første gang. Den blev udsendt gratis til alle 217.000 husstande i landsdelen Slesvig, og i de første år udkom det otte gange årligt. Sigfred Andresen var ansvarshavende redaktør; Otto Lippert og Kurt Philippsen var med i redaktionen, og Helge Krempin tog sig af layouten. Slesvigland GmbH var udgiver, og bagved stod Traugott Møller, der betalte for det hele.

I lederen i det første nummer gjorde redaktionen meget ud af at forklare, at Slesvigland var et uafhængigt tidsskrift, og at man via neutrale, oplysende artikler om Slesvig ville styrke en slesvigsk identitet. Men som beskrevet i de foregående kronikker ønskede bagmændene – Traugott Møller, Sigfred Andresen, H. P. Clausen og Karl Otto Meyer – at bruge tidsskriftet til at »arbejde for en voksende danskhed i Slesvig«. Dette ønske afspejledes ikke i det første nummer, hvor hovedvægten var lagt på at forklare, hvad man forstod ved slesvigsk identitet. Artiklerne i det første nummer var som følger; Troels Fink skrev om Dronning Margrethes besøg i Sydslesvig i 1978; G. Dreller skrev om Egernførdes historie; Siegfried Lenz om grænseerfaringer; Erik Jensen om øl og brændevin; der var et uddrag af Dora Holms dagbog fra 1864, og Sigfred Andresen afsluttede selv med en lille artikel om Ejderen. Nøgternt vurderet blev ingen nationalpolitiske holdninger luftet i artiklerne, og man skulle virkelig have den store lup fremme for at opfatte det første nummer af Slesvigland som politisk eller polemisk.

Traugott Møller mente da også, at det første nummer var for slapt. I et privat brev til Erik Møller et par uger efter udgivelsen var han meget kritisk over for lederartiklen. Han mente, at man fra starten skulle have spillet ud med, at tidsskriftets mål var, at Slesvig skulle løsrives fra Holsten, ligesom han ville have haft en klarere udmelding om kontakten mellem Slesvigland og Flensborg Avis. Denne forbindelse hang ikke alene sammen med Karl Otto Meyer, men også ved at Otto Lippert – der var tidligere chefredaktør på Jyllandsposten – var medlem af Flensborg Avis' tilsynsråd.

Tysk kritik

Hvis Traugott Møllers ønsker til indholdet af lederartiklen var blevet fulgt, ville det uden tvivl have skabt et ramaskrig fra tysk side. Det viser den følgende tids polemik mod Slesvigland. Formanden for den slesvig-holstenske hjemstavnsforening, Schleswig-Holsteinischer Heimatsbund (SHHB), Werner Schmidt førte an i kritikken. Schmidt var tilknyttet FDP, og han var tidligere borgmester i Egernførde og statssekretær i arbejds- og socialministeriet i Kiel. Han mente, at Slesvigland var et dyrt dansk forsøg på at splitte Slesvig og Holsten, og et udtryk for en dansk kulturoffensiv i Sydslesvig. Han anslog meget præcist, at det ville koste 5 mio. kr. om året at udgive otte numre. I et åbent brev til Troels Fink kritiserede han, at Fink i sin artikel havde benyttet udtrykkene »hertugdømmet Sønderjylland« – og ikke Slesvig – »oprør« i stedet for »folkerejsning« i forbindelse med med krigen i 1848 samt »slesvig-holstenisme« om den tyske kulturpolitik i Slesvig.

Formanden for Grenzverein, Hartwig Schlegelberger, var en anden kritiker. Han var samtidig et højtstående medlem af CDU og mangeårig minister i Slesvig-Holsten. Schlegelberger udtalte sig om tidsskriftet på foreningens generalforsamling i marts 1980, og i talen var han meget polemisk. Han beskyldte Slesvigland for at spille fordækt og opfordrede til, at man åbenlyst fortalte, at målet var en adskillelse mellem Slesvig og Holsten. Han tilskyndede derfor til, at Slesvigland spillede med »åbent visir«. Samtidig var han meget kritisk over, at Slesvigland alene beskæftigede sig med den del af det gamle hertugdømme, der lå i Tyskland, mens Sønderjylland var udeladt. Han mere end antydede, at Slesvigland var styret fra Danmark og drevet af danske interesser. Den tyske kritik af Slesvigland kom altså fra delstatens politiske top, og meget tyder på, at Schmidt og Schlegelberger havde fået adgang til interne informationer om tidsskriftet.

I Grenzfriedenshefte nr. 1 i 1980 var formanden for Grenzfriedenbund, Artur Thomsen, også ude med riven efter Slesvigland. I en kort artikel var han meget kritisk over for målsætningen om at styrke den slesvigske identitet, og han sluttede med at konstatere: »Slesvigland er en udfordring. De ansvarlige burde lade bladet gå ind«.

Dansk uenighed

På dansk side distancerede Troels Fink sig hurtigt fra det nye tidsskrift. Ganske vist havde han accepteret, at artiklen om Dronning Margrethe blev bragt, men ud over det havde han ikke noget med tidsskriftet at gøre. Fink gjorde meget klart, at han var helt uenig i programerklæringen om at styrke den slesvigske identitet; »der findes danske slesvigere og tyske slesvigere, og at disse som danske og som tyske kan have udbytte af at tale med hinanden, men et slesvigsk program har jeg aldrig været tilhænger af«.

Karl Otto Meyer bakkede helt op bag Slesvigland. Han betegnede den som »seriøs og sagligt velfunderet«, ligesom han om Traugott Møller udtalte, at han »ikke er ude på at stifte ufred, men kun på at yde reel information«. Han var stærkt polemisk over for især Werner Schmidts kritik. Når offentligheden var tvunget til at høre på Schmidts og hjemstavnsforbundets holdninger, var Slesvigland blot en velkommen modpol. Da det andet nummer af Slesvigland var udkommet i april 1980, skrev Meyer i en leder i Flensborg Avis med direkte henvisning til Schlegelberger, at Slesvigland kæmper med åbent visir. Han mente, at det andet nummer var endnu bedre end det første, og han anførte, at det var fuldt berettiget, at tidsskriftet ville styrke den slesvigske identitet selv om det irriterede de tyske grænseorganisationer. For – som han konstaterede – selv om både SSW og SSF havde et andet hovedsigte kan det »dog aldrig være grund til at benægte Slesvigslands berettigelse«.

Kritikken fra tysk side var forventet af Slesvigslands redaktion, og man gjorde ikke ret meget for at forsvare sig mod kritikken. Man var også forberedt på en kritik fra visse ledere fra det danske mindretal, idet man i månederne inden udgivelsen diskuterede, hvordan det danske mindretal skulle udvikle sig fremover. Særligt Erik Møller – der fra sommeren 1979 overtog projektet på vegne af Traugott Møller – lagde stærkt vægt på, at man skulle føre en »både-og«-politik, hvor hånden blev rakt ud til den tysktalende del af befolkningen, for ad åre at overbevise dem om værdien af det danske. Han opfattede især SSFs politik som »enten-eller«, hvor man krævede, at medlemmer af mindretallet bakkede op bag alle danske aktiviteter i Sydslesvig. Og det mente Erik Møller var en forfejlet politik.

Sydslesvigsk kritik

Formanden for SSF, Ernst Vollertsen, udtalte i midten af april til Flensborg Avis, at »SSF distancerer sig fra Slesvigland«. Baggrunden var, at »der for mig ikke eksisterer nogen slesvigsk identitet i dag«, og derfor var denne målsætning irrelevant for ham. Hvis tidsskriftet derimod kom med »objektive historiske redegørelser om vor landsdelshistorie« kunne det efter hans opfattelse tjene til at udbrede kendskabet til Sydslesvigs historie.

W. L. Christiansen var en anden kritiker. Han havde været med i ledelsen af SSF og SSW siden de første efterkrigsår, og han angreb Slesvigland på to punkter. Det første punkt vedrørte den slesvigske identitet, som han så helt anderledes på end tidsskriftets redaktion. Men i modsætning til Fink og Vollertsen var Christiansens argument politisk betinget. Han henviste til, at nogle af mindretallets koryfæer – Svend Johannsen, Hermann Clausen og Berthold Bahnsen – i årene efter krigen »ville stille Dannebrog i krogen og i stedet bruge de to løver«. Det havde han selv kæmpet imod sammen med blandt andet Samuel Münchow, Frederik Mommsen og Iver Callø, »der holdt på at vi skulle gå den direkte vej og vise flag«. Christiansen forklarede videre, at han som landssekretær en overgang fik taleforbud på landsmøderne, »fordi jeg gik ind for den danske fløj«. Christiansen ønskede ikke, at der igen blev åbnet for denne fløjkrig inden for mindretallet. Det andet kritikpunkt var i forhold til de penge, der blev brugt på at udgive tidsskriftet. Han indledte med at takke Slesvigland for, at den havde skabt en god og vigtig debat, men fulgte op med retorisk at spørge, om »det ikke havde været muligt at opnå en lignende virkning med et betydeligt mindre beløb«. Han konstaterede også, at man for de mange penge »sandelig kunne have fået noget mere fornuftigt«.

Digitalisering

Slesvigland fortsatte med at udkomme helt frem til 2010, og kritikken tonede efterhånden ud. Men den tyske kritik forsvandt aldrig helt, mens der skete en forbrødring mellem især SSF og Slesvigland. Tidsskriftet er i dag digitaliseret, og alle numre kan hentes på Forskningsafdelingens hjemmeside, dcbib.dk/forskningsafdelingen. Det er derfor muligt selv at vurdere, om Slesvigland levede op til sin målsætning om at styrke den slesvigske identitet; om det var et dansk propagandaskrift eller om det i virkeligheden var et tidsskrift, der præsenterede nogle interessante og velskrevne artikler om sydslesvigsk natur, kultur og historie. Døm selv.
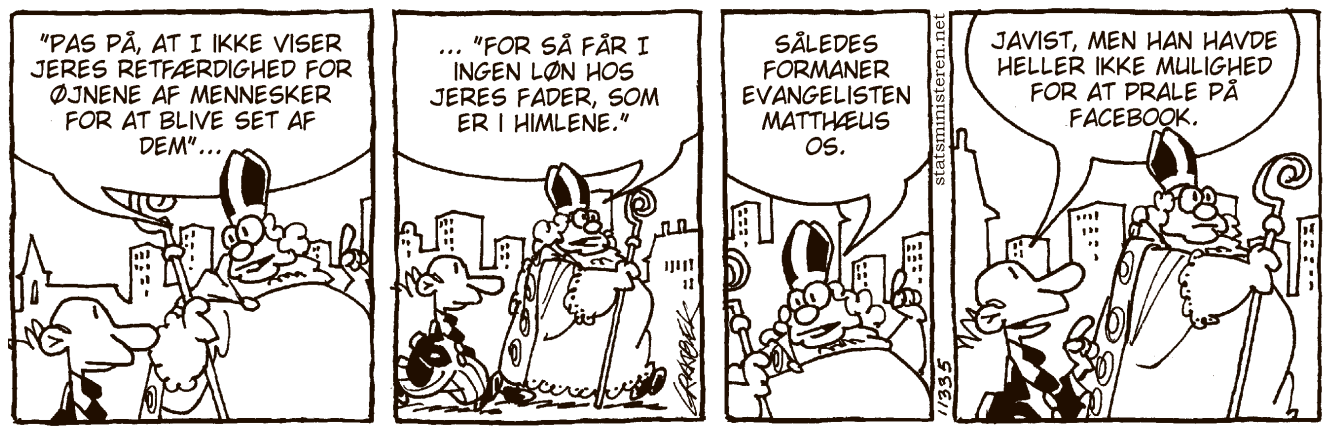
Mogens Rostgaard Nissen er leder af Forskningsafdelingen og Arkivet ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig.